

Студент 3 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ

Анотація. Розглянуто економічну сутність поняття ліквідності як основи аналізу платоспроможності підприємств. Виявлено особливості здійснення аналізу показників ліквідності. Проведено аналіз нормативних і теоретичних значень коефіцієнтів ліквідності.

Аннотация. Рассмотрена экономическая сущность понятия ликвидности как основы анализа платежеспособности предприятий. Выявлены особенности осуществления анализа показателей ликвидности. Проведен анализ нормативных и теоретических значений коэффициентов ликвидности.

Annotation. The economic essence of the liquidity concept as the basis for entities' solvency analysis has been discussed. The peculiarities of implementation of the analysis of liquidity indicators have been revealed. The analysis of standard and theoretical values of liquidity rates has been carried out.

Ключові слова: ліквідність балансу, активи, пасиви, кошти, терміновість, зобов'язання, платоспроможність, фінансовий аналіз.

В умовах ринкової економіки діяльність кожного господарюючого суб'єкта стає предметом уваги значного кола інших сторін, зацікавлених у результатах його функціонування. Потреба в аналізі показників ліквідності набирає актуальності в умовах ринку у зв'язку з посиленням фінансового обмеження й необхідністю оцінки фінансового стану підприємства. У зв'язку з цим метою даної статті є вивчення показників ліквідності та її практичного значення. Завдання можна визначити як виявлення особливостей здійснення аналізу ліквідності підприємств та вивчення теоретичних аспектів застосування показників ліквідності.

На сьогодні існують різні точки зору щодо поняття ліквідності. Ковальов В. В. [1] стверджує, що ліквідність – це наявність у підприємства обігових коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань, що передбачені контрактами. Прикіна Л. В. підкреслює, що ліквідність – це здатність організації швидко виконувати свої фінансові зобов'язання, а при необхідності і швидко реалізовувати свої засоби [3]. Шеремет О. О. [3] розуміє під ліквідністю здатність розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші.

На погляд автора, дещо порушено логіку поняття "ліквідність", оскільки спочатку необхідно виокремити те, що ліквідність – це здатність та швидкість перетворення активів на гроші без втрати їх вартості, а потім вказати, з якою метою здійснюється цей процес – для покриття необхідних платежів.

Ліквідність є основою фінансової характеристики платоспроможності господарюючого суб'єкта. Ковальов В. В. [1] під платоспроможністю розуміє наявність у підприємства грошових коштів або їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що вимагає негайного погашення. З точки зору автора, платоспроможність – це сприятливе співвідношення між активами, що швидко реалізуються, та короткостроковими фінансовими зобов'язаннями.

Оцінка платоспроможності здійснюється за даними бухгалтерського балансу на основі характеристики ліквідності обігових коштів, тобто часу, що необхідний для перетворення їх у грошові кошти. При проведенні аналізу балансу підприємства, насамперед, здійснюють класифікацію активів підприємства за їх ліквідністю та пасивів за терміновістю оплати.

До першої групи активів за ступенем ліквідності більшість вчених відносить грошові кошти і поточні фінансові інвестиції. Слід відзначити, що Цал-Цалко Ю. С. виділяє у першій групі "окремі об'єкти дебіторської заборгованості і товарних запасів, які здатні безперешкодно протягом місяця перетворитися на гроші або бути безпосередньо використаними як платіжні засоби" [4]. До другої групи активів за ступенем ліквідності Ізмайлова К. В., Салига С. Я., Дацій Н. В. відносять дебіторську заборгованість та інші оборотні активи; Сухарев П. М., Косова Т. Д., Сіменко І. В. – готову продукцію, товари і дебіторську заборгованість [5]. Третю групу активів, на думку більшості вчених, складають запаси, але окрім цього, Салига С. Я., Дацій Н. В. відносять до цієї групи витрати за винятком витрат майбутніх періодів, Сухарев П. М., Косова Т. Д., Сіменко І. В. – незавершене виробництво, а Цал-Цалко Ю. С. – найменш ліквідні поточні активи, що формують товарні запаси [6]. До четвертої групи Салига С. Я., Сухарев П. М., Косова Т. Д., Сіменко І. В., Дацій Н. В., Ізмайлова К. В. відносять основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення, незавершене будівництво, довгострокову дебіторську заборгованість та інші необоротні активи [7].

Отже, автор вважає за доцільне з переліченого виділити такі групи ліквідних активів підприємства:

A1 – найбільш ліквідні активи – всі статті грошових коштів і короткострокові фінансові вкладення. Сюди відносяться: каса, поточний рахунок, валютний рахунок, інші грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення;

A2 – активи, що швидко реалізуються, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час. Сюди відносяться: розрахунки з дебіторами за товари, роботи і послуги, строк оплати яких не настав; розрахунки з дебіторами за векселями отриманими; розрахунки з бюджетом; розрахунки з персоналом за іншими операціями;

розрахунки з дебіторами за авансами виданими; розрахунки з дочірніми підприємствами; розрахунки з іншими дебіторами; інші оборотні активи;

A3 – активи, що повільно реалізуються. До них відносять: матеріально-виробничі запаси, затрати у незавершеному виробництві, готову продукцію, товари, оскільки іноді вони вимагають попередньої обробки, перш ніж їх можна буде продати й перетворити в готівкові гроші;

A4 – активи, що важко реалізуються – статті розділу I активу балансу "Основні засоби та інші необоротні активи".

Для більш детальної характеристики групування пасивів балансу, відповідно до зростання строків погашення зобов'язань, автором були розглянуті праці багатьох вчених, таких, як Ульященко В. В., Панадій О. П., Федоришина Л. І. та ін., і сформовані такі групи пасивів:

негайні пасиви (П1) – це кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, своєчасно не погашені кредити (за даними додатка до балансу);

короткострокові пасиви (П2) – це короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані;

довгострокові пасиви (П3) – це довгострокові зобов'язання – III розділ пасиву балансу;

постійні пасиви (П4) – це статті I розділу пасиву балансу, розділ II "Забезпечення майбутніх витрат і платежів", розділ V "Доходи майбутніх періодів".

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A_1 \geq P_1$, $A_2 \geq P_2$, $A_3 \geq P_3$, $A_4 \leq P_4$, тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Для аналізу ліквідності підприємства, на думку Савицької Г. В. [8], Ванієвої А. Р. [6], Галенко О. М. [9] та багатьох інших вчених, слід використовувати такі відносні показники:

коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$). Визначається відношенням найбільш ліквідних активів (A_1) до поточних зобов'язань підприємства ($P_1 + P_2$). Автор вважає, що цей коефіцієнт важливо розраховувати, бо він є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та ліквідності підприємства і показує, яку частину короткострокової заборгованості воно може погасити в поточний момент або найближчим часом. Методичними рекомендаціями ДПАУ визначено межі цього коефіцієнта ($0,25 < K_{ал} < 0,3$), тобто підприємство може негайно погасити 20 – 30 % поточних зобов'язань. Але на практиці доцільним вважають значення не нижче 0,8;

коефіцієнт швидкої ліквідності. Обчислюється відношенням суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості ($A_1 + A_2$) до поточних зобов'язань (P_3). Цей коефіцієнт допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткострокових зобов'язань у випадку його критичного стану. У різних авторів різняться допустимі значення цього коефіцієнта, що ускладнює проведення аналізу та призводить до отримання суперечливих висновків. У методичних рекомендаціях граничне значення коефіцієнта – 0,6 – 0,8, у Лахтіонової Л. А. [2] теоретичне найнижче значення коефіцієнта швидкої ліквідності – 1, найвище – 2. З точки зору автора, його значення має дорівнювати або бути більше 1.

Узагальнюючим показником ліквідності є коефіцієнт поточної ліквідності, який розраховується відношенням поточних активів ($A_1 + A_2 + A_3$) до поточних зобов'язань (P_3). Він вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні зобов'язання забезпечуються поточними активами. На думку І. Макаручка [10] рекомендоване значення цього коефіцієнта наводиться в таких межах 1,5 – 2,5, тоді як методичними рекомендаціями нормативне значення показника встановлено на рівні 2,0 – 2,5 [7]. На думку автора, доцільно зниження коефіцієнта покриття до 1,2. Таке значення визначає мінімальний рівень ліквідності з урахуванням створення резерву, який проявляється у 12-процентному перевищенні оборотних активів підприємства над поточними зобов'язаннями. Потреба у 20 % резерві ліквідності виникає при можливих втратах при мобілізації платіжних засобів із малоліквідних оборотних активів.

Таким чином, можна зробити висновок, що аналіз ліквідності важливий із точки зору як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації про організацію, бо різні показники ліквідності не тільки дають різнобічну характеристику платоспроможності підприємства при різному рівні обліку ліквідності активів, а й відповідають інтересам різних зовнішніх показників аналітичної інформації. Так, для постачальників товарів найцікавішим є коефіцієнт абсолютної ліквідності. Банк, що кредитує дане підприємство, більше уваги приділяє коефіцієнтові уточненої ліквідності. Потенційні і дійсні акціонери підприємства більшою мірою оцінюють його платоспроможність за коефіцієнтом покриття. Наукова новизна отриманих результатів полягає у визначенні основних принципів системного підходу до оцінки ліквідності підприємства.

Наук. керівн. Іваніснко В. В.

Література: 1. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 560 с. 2. Прыкина Л. В. Экономический анализ предприятия / Прыкина Л. В. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 360 с. 3. Шеремет О. О. Финансовый анализ / О. О. Шеремет. – К. : Міленіум, 2003. – 160 с. 4. Цал-Цалко Ю. С. Финансовый анализ / Цал-Цалко Ю. С. – К. : ЦУЛ, 2008. – С. 566. 5. Бугай В. З. Удосконалення методичного підходу щодо оцінки поточної ліквідності балансу підприємства / Бугай В. З., Білий Є. Л. // Вісник ЗНУ. – 2009. – № 1(4). – С. 28–33. 6. Бетехтіна Л. О. Методичні підходи аналізу і оцінки структури та джерел формування оборотних активів / Бетехтіна Л. О. // Вісник Європейського національного університету. – 2009. – № 2. – С. 21–28. 7. Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів ДПС для розстрочення (відстрочення) податкових зобов'язань : затв. Наказом ДПА України від 11 лютого 2010 року № 72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ligazakon.ua/> 8. Савицька Г. В. Аналіз хозяйственной деятельности предприятия / Савицька Г. В. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 536 с. 9. Галенко О. М. Аналіз ліквідності та платоспроможності / О. М. Галенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С. 47–52. 10. Макаручк І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств / І. Макаручк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 7. – С. 36–41. 11. Лахтіонова Л. А. Финансовый анализ субъектов хозяйствования / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 378 с. 12. Ванієва А. Р. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства / А. Р. Ванієва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 8. – С. 52. 13. Ольховський А. М. Ліквідність і платоспроможність підприємства / А. М. Ольховський, С. В. Шемчук, В. О. Вдовиченко // Финансы Украины. – 2009. – № 5. – С. 118–123.

